

Ernek a számnak az ára 30 fillér.

Negyvennyolcadik évfolyam.

52. szám.

Debrecen, 1928 december 29.

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

SZERKESZTIK: DR. KUN BÉLA ÉS DR. RÉVÉSZ IMRE.

Megjelenik minden szombaton.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
DEBRECEN, KOLLÉGIUM.

Előfizetési ár félévre hét pengő.

A kultuszminiszter két cikke.

— Gondolatok az óév végén a magyar protestantizmus jövődjét érintő fontos kérdésről. —

Azokat a nagyon tisztelt olyasóimaf, akik mindig, mikor az országos politikát érinthető kérdéshez szólok hozzá, anyaszentegyházunk érdekei iránt és irántam érzett aggodalmas jóakarattal sietnek figyelmeztetni, hogy valamiképp át ne csapjak a napi pártpolitika mezejére, sietek megnyugtatóni, hogy ámbár a mai Magyarország egyik legkiemelkedőbb vezérpolitikusanak politikai napilapokban megjelent cikkeiről lesz szó, ennek az én írásomnak semmi köze nincs a pártpolitikához. Annyit talán ideírhatok, hogy az országos politikában a mostani kormány pártjához tartozom. A kultuszminiszternek pedig személyében is nagyon nagy tisztelője vagyok; úgy is, mint embert, úgy is, mint tudóst, úgy is, mint minisztert nemcsak a ma mértékével, de az utolsó hatvan év sokkal magasabb mértékével a legnagyobbak közé sorozom.

Am éppen azért, mert ilyen nagy véleménnyel vagyok felőle, tartom helyénvalónak, hogy amikor szükség van rá, az övével ellentétes vélemény nyugodt, tárgyilagos elmondásával adjunk alkalmat az ő nagy elgondolásokra alkalmas elméjének addig figyelembe nem vett szempontok megvizsgálására. Kiváltképpen helyesnek tartom ezt a reformátusok, közelebből a tiszántúli, s leginkább a debreceni reformátusok részéről, akiknek nagyobbára az a szokásunk, hogy a mostani kultuszminiszter egyes rendelkezései folytán felmerült bizalmatlankodásnak vagy mellőzöttségünk érzésének vagy nagyon is kirobbanva, vagy magunkba fojtott keserűséggel a passzivitásban adunk kifejezést s engedjük, hogy a minisztert a minket leginkább érdeklő kérdésekben olyan informátorok tájékoztassák, akik az erre hivatottság látszata mellett éppen a mi viszonyainkat igazában legkevésbé ismerik.

A két cikk, amelyről szó van, ugyanazon egy napon, december 16-án jelent meg; az egyik a Pesti Naplóban, a másik a Nemzeti Ujságban. Amannak címe: „Jelszavak és valóságok tusája“, emezé pedig: „Erkölc és tudomány“. Mindakettő

egyetemi kérdésekkel foglalkozik s ezért kétszeresen is érdekel bennünket, tiszántúli reformátusokat, akik még mindig nem vagyunk véglegesen megnyugodva abban, hogy Debrecenben a főiskolai oktatás már nem az ősi kollégium része, nem a miénk többé.

A Pesti Napló cikke a Tiszántul reformátuságának a főiskolához való eme nagy ragaszkodását emeli ki. „A debreceni egyetem három fakultása — mondja — ha nem is jogilag, de történetileg folytatása a debreceni ősrégi református főiskola hittudományi, jogi és bölcsészeti akadémiáinak. Az állam ott voltaképpen csak egy fakultást kreált, az orvost. A magyar kálvinizmus, különösen a tiszántúli egyházkerület teljesen magáévá tette a debreceni egyetem ügyét. És éppen ezért, aki hozzá akarna nyulni a debreceni egyetemhez, annak nemcsak Debrecennel, a százezres népességű várossal gyülnék meg a baja, hanem a tiszántúli református egyházkerülettel és a magyar kálvinizmussal is. A történelmi előzményekből és a környezet hatásából folyik, hogy noha a debreceni egyetem kizárólag állami intézmény, mégis erősen protestáns színeze van.“ Ennek következtése aztán a katolikusoknak az az óhajta, hogy egy másik egyetem ugyanúgy katolikus színezetet nyerjen és erre Pécsét látják alkalmasnak, ahol a római katolikus jogliceumot szívtá fel magába az egyetem. Ezért kívánják azt, hogy ennek az egyetemnek ágostai hitvallású evangélikus hittudományi fakultása véglegesen Sopronban maradjon. Ennek a keresztyüvitelére viszont a miniszter azt látná legalkalmasabbnak, hogy a felekezeti jogakadémiák megszüntetésével létesíttessék Sopronban jogi fakultás, s az erdészeti és bányászati főiskola bekapcsolásával így jöjjön ott létre az ötödik egyetem. Ennek a megoldásnak azonban az egyetemek szaporítása elleni ellenszenvben nagyon nagy akadályát látja.

Maga az elgondolás mindenesetre figyelmet érdemel és nem méltatlan a Klebelsberg szabású koncepcióihoz. Bár bizonyos, hogy a jogi fakultások számának szaporítására a jogakadémiák megszüntetése árán sincs szükség s bár a pénzügyminiszter főhatósága alá tartozó erdészeti és bányászati főiskola bekapcsolása alighanem még

nagyobb nehézségekbe ütköznek, mint a földmivelésügyi miniszter hatósága alatt álló gazdasági oktatási intézményeknek a maguk helyére, a közoktatási tárcához átsatolása. És ámbár a budapesti Pázmány-egyetemnek, ugyancsak a történelmi fejlődés folytán, a színezete van olyan fokban római katolikus, mint a debreceninek protestáns, pontosabban református. Hiszen mindazok a jogok, amelyek a tiszántúli református egyházkerületet, illetőleg ennek bizottságát a hittudományi fakultás révén az egyetemmel szemben illetik, pontos másolása azoknak a jogoknak, amelyek hasonló vonatkozásban a budapesti egyetemen a primásnak járnak; a tanárok között semmi esetre sem nagyobb a reformátusok többsége, mint Budapesten a római katolikusoké és bizonyos, hogy Debrecenben a három világi fakultás egyikén sem meilöztek eddig soha arra érdemest azért, mert nem református vallású; s ha a budapesti egyetem szükségleteinek egy kisebb részét a megújított óvásokkal római katolikusnak hangsúlyozott egyetemi alapok fedezik, hát a debreceni egyetem református színezetének szintén van valamely szerény anyagi alapja. Az egyensúly tehát nem kívánna a Pécsre helyezett egyetem római katolikus színezetét. Ám ha ennek az egyetemnek a színezete — valóban a kulturális előzmények és a kultúra hatása alatt — annyira lesz római katolikus, mint amennyire a debrecenit protestáns, abban a nemzeti kultúra egységének feltétele nélkül megnyugodhatunk.

A kultuszminiszternek ez a cikke egymagában nem is ejtene gondolkodóba. De a másikkal együtt olyan perspektívát ad, amelyen nagyon jó végigtekintünk.

Ebben a másik cikkben, a Nemzeti Ujságban, a női szerzetesrendek nagy fontossága a kiindulás. A családi élet veszt a bensőségéből, az anyák nem nevelik, vagy nem tudják nevelni elég gondal a gyermekeiket s mind több család hanyagolja el a betegeit. Amikor a család elhagyja a betegágyat és a gyermekszobát, akkor terjeszkednek hatalmasan az apácarendek, akik védik a betegeket és a gyermekeket. A miniszter valami gondviselészerűt lát ebben a terjeszkedésben. A Gondviselés munkáját maga is igyekszik ily irányban előmozdítani: „Nem számítva az évi fizetéseket — mondja —, 21 női apácarendünket miniszterségem alatt ötmilliókétszázhetvenhatezer pengővel támogattam, amelyet legtöbbszörre építkezés céljaira fordítottak. Az év elejének utalványozásával együtt ez az összeg meg fogja haladni a hatmilliót”. Mindez azonban csak mentési akció. „Apácarendjeink megerősítésében mélyebbre kell nyulni, szerves rendelkezésekre van szükség”.

Nos, ez a szerves rendelkezés az, ami figyelmünkre különösen méltó, mert ez már nemcsak a nagyon tiszteletreméltó apácarendeket érdekli.

Elmondja a miniszter, hogy sokszor panaszok voltak előtte amiatt, mert a tanügyi hatóságok bezárással fenyegetik az apácaiskolákat, mivel nincs elég képesítéssel bíró tanerőjük. Ő tehát ezeknek a zaklatásoknak egy csapással véget vetett. Hogy vajjon más felekezetek leánygimnáziumaiban és

tanítónőképző-intézeteiben is, vagy csak az apácarendekéiben, az ebből a cikkből nem világos. De ha csak részleges volt az intézkedés, akkor is helyes, legfeljebb ki kell terjeszteni. Úgyszintén az is helyes, hogy ez a rendelkezés csak átmeneti állapotot teremtsen és a jövőre ne legyen szabad semmiféle iskolában, az apácarendekéiben sem, más, mint az állam által megszabott képesítésű tanerő alkalmazása. Ennek a helyes célnak érdekében a miniszter nagy újtásra kész. Szórol-szóra így jelenti be elhatározását:

„A szegedi egyetemen kész vagyok azok mellett a világi tanszékek mellett, amelyeket nem katolikus férfiak töltenek be, parallel tanszékeket létesíteni s azokra katolikus tanárokat kinevezni, hogy a tartományi főnököknek vallási aggodalmaik ne legyenek. Itt nevelhetnék női szerzetesrendjeink az általuk fenntartott polgári iskolák, középiskolák és tanítónőképzők tanárkarát. A nagyobb szegedi klinikákat már úgy építettem, hogy azok harmadik emeletét jóformán kis rendházak foglalják el és minden klinikát már olyan betegápolórendnek adtam, amely tanítással is foglalkozik. Így a nővereket minden nagyobb költség nélkül küldhetik az egyetemre és a polgári iskolai tanárképzőbe. A többi rend számára is majd lehetővé teszem a Szegeden való elhelyezkedést. Női szerzetesrendjeink páratlan felvirágzását várom ettől ez intézkedéstől”.

Egészen joggal és méltán. A női szerzetesrendek Klebelsberg Kunó gróftól legnagyobb jöltevéjük közé sorozhatják, ha ezek a tervek így, ahogy a miniszter elgondolta, mind megvalósulnak.

De nekünk, reformátusoknak, mégis csak gondolkodnunk kellene azon, hogy jól lesz-e az, ha a miniszternek ez a terve így mindenestül csakugyan megvalósul?

Nem éppen az apácarendek gyararanyú támogatása miatt. Ámbár az oktatásügy terén a szerzetesrendek növekvő befolyása nem tartozhatik az eszményeink közé. Ám azt el kell ismerünk, hogy az apácák jó tanerők, és mikor azt tapasztaljuk, hogy hitfeleink közül is nagyon sokan, még egyházunk szolgálatában előkelő helyet betöltők is, apácaiskolába adják református vallású gyermekeiket, egyetlen szót sem szólhatunk a miniszter apáca-pártolása ellen. Ha már mi magunk nem vagyunk a magunk vallásának öntudatos követői, legalább becsüljük meg a miniszterben az öntudatos római katolikus. Ha nekem módomban volna közügyekben rendelkezni, bizonyára szívesen vinnék előre minden olyan református intézményt, amelyet jólélekkel a nemzet javára szolgálnak ismerek és egyháznak és intézményeinek pártolásától csak a nemzet egyetemes érdekeinek érinthetlensége tartana vissza. Ami jogot magam számára követelek, másnak is megadom. És hogyan kívánhassam én gróf Klebelsberg Kunótól, hogy az apácarendek ilyen mértékű támogatását a nemzet egyetemes érdekeibe ütközönek lássa akkor, amikor protestáns előkelőségek előnyben részesítik az apáca-intézeteket más iskolák felett.

A tervnek az egyetemet érintő része azonban már más szempont alá esik. Először is nyilván-

való, hogy a miniszter elgondolása szerint az egyetlen protestáns „szinezetű“ debreceni egyetemmel szemben három római katolikus „szinezetű“ fog tehát állani. A budapesti Pázmány-egyetemen és a szintén ilyenek szánt pécsin kívül a szegedi is. Pedig Szegeden már csak nincs történelmi előzmény, hiszen ott egyáltalán semmiféle főiskola nem volt. Ott egyenest „csinálják“ római katolikus karakterűvé az egyetemet. Nem csupán azzal, hogy a nagyszerű fogadalmi templomot az egyetemmel szinte szerves kapcsolatba hozzák. Nemcsak azzal, hogy a klinikákon intézményesen apáca-ápolónőket állítanak be. Hanem azzal, hogy egyes tanszékek mellé, ha azokat nem római katolikus vallású ember tölti be, parallel tanszéket szerveznek római katolikus férfiú számára. A szegedi egyetemnek ilyen módon katholizálása pedig azért nagyon nevezetes, mert bizonyos vonatkozásban a szegedi egyetem versenyen kívül áll: a polgári iskolai tanárok képzése ott történik.

Mi magyar reformátusok azért feszítettük meg annak idején minden erőnket, hogy a magunk tanárjelöltjeit magunk nevelhessük. Erre a célra sok szép pénzt összegyűjtöttünk. Ennek az összegnek is számításbavételével tudtuk vállalni azt, hogy a debreceni egyetem hittudományi fakultásának fenntartásához évi hetvenezer koronát fizetünk. Kollégiumunknak vagyonát nagyrésztben semmivé tették a háború és az utána következő idők. Keserves kiszámítással és más világrészből összeszedett adományokból tudtuk a továbbélődést fenntartani. De azért, mint házigazda, pátrónusa maradtunk az egyetemnek. Theologusaink igen fontos és rájuk nézve kötelező tantárgyat más fakultásokon kénytelenek hallgatni. De azért minékünk sem a pátrónusi viszony, sem a theologusaink szempontja nem juttatta eszünkbe azt, hogy egyes tanszékeknek református emberrel ellátását intézményesen kikötni akarjuk. A debreceni egyetemen a filozófiának, a neveléstannak, az egyházjognak, ime, jövődő papjainktól hallgatóndó fontos tantárgyaknak lehet római katolikus vagy zsidó tanára. A közép- és újkori világtörténet, vagy a jogtörténet „világnézeti“ szempontból fontos tudomány-szakainak tanszéke betöltésénél dehogy is nézték azt, hogy a kiszemelt tudós református vallású-e.

Hová vezetne az, ha bármelyik egyetemen bizonyos tanszékeken valamelyik vallásfelekezethez tartozó professzornak mindenesetre helyet kell foglalnia?

Klebelsberg Kunótól nem félnék, mert ő tudós ember és a tudomány szempontjait nem hanyagolná el. Ám nem ő a mindenkori kultuszminiszter. A fejlődés menete tehát ilyenek látszik:

Most szerveznek a protestáns vallású tudós tanszéke mellé parallel tanszéket római katolikus tudós számára. Tanszékiüresedés alkalmával azonban — mivel a római katolikus tudós úgyis jól ellátja a tanszéket, — takarékoságból majd megszüntetik a protestáns tudós tanszékét. Mikor aztán az egyetlen tanszék megürül, arra más, mint római katolikus, egyáltalán nem is jöhet számba.

Ezzel nem a protestantizmus szenved, hanem a tudomány, a nemzet egyetemes érdeke.

Ezekre kötelességünk felhívni a miniszter figyelmét.

Magunk körében pedig kötelességünk azon töprengeni, hogy mi lesz már a debreceni egyetem mellett építendő református templommal. Mi lesz már a diakonisszáknak ápolónőül kiképzésével. Mikor véglegesítjük az 1913-iki szerződésben ígért református tanárképzőintézetünket. Hogyan próbáljunk mi is Maurinum collegiumra szert tenni. És még sok más mi lesz és hogyan, ami arra szolgál, hogy ez a debreceni egyetem csakugyan az legyen, aminek a miniszter látja, az ősi kollégium folytatása.

Mert mink igenis a nemzeti kulturának hoztuk azt az áldozatot, hogy református kollégiumunk felső tanszakait megszüntettük. Mi egyetemes nemzeti érdekből akartuk és vállaljuk az állami egyetemet, minden következtetésével, tehát a tudósoknak nem vallásfelekezeti szerinti mérlegelésével.

Ám a debreceni egyetemet, negyedfél-száz esztendő főiskola utódját, nem lehet olyanná tenni, amilyenné tetszik. Ez az egyetem vagy református színű, vagy szintelen. Vigyázzunk, hogy el ne szinteleníttessék.

Kun Béla.

Legsürgösebb teendők.

Ide szántam: az esztendő végére. Ilyenkor az esztendő múlása számoltatja a lelkünket sok mindenfelől ügyis. Akarva-nemakarva nem szabadulhatunk e komoly számoltatások gondjaitól „Post equitem sedet atra cura!“ ... Bármilyen nehezűnkre esik, tegyük osztályt most e gondok között... S hiába kellene számot vetned sürgősen a pár, — talán épen deáksorban levő — gyermeked körül levő fogyatkozások s holmi adó és egyéb hátralékok felől, „ecclesia praecedit!“ Hiszen úgyis „bévett rendtartás“, hogy addig küzdemezzünk az eklézsia sorsa jobbrafordításával, míg végre is a magunk existenciája léssen ráncos homlok, alatta kopott zeke és lyukas tarisznya a végfogytig. Így hát azt hiszem időszerű, ha az anyaszentegyház sorsa felől váltunk egy pár csöndes és komoly szót az esztendő végén.

„Azzal mindenkinek tisztában kell lenni, hogy az állam és egyház elválasztása az esedékesség tárgyai közé tartozik. Csak az idő hosszabbságának, vagy rövidebbségének a kérdése. Ehhez készülni kell, mert készület nélkül a katasztrófa teljességét zúdítja ránk.“ A legutóbbi egyházkerületi gyűlés elé terjesztett püspöki jelentésből idéztem e lap 49. számának 448. oldaláról e súlyos mondatokat. Később a providenciális jelentés a remediumot is felmutatja: „Az áldozathozás szerves, nagy, átfogó munkájával kell készülnünk az egyetemes fenntartási alap, vagy pénztár formájában a nagy krízisre“ ...

Atyámfiai! Férfiak! Készüljünk erre a jövődöre! 1927-ben e lap hasábjain egyszer már érin-

tettem e tárgyat. Nem szólott hozzá senki. A kongrua, a tanítói fizetési államsegély, az adócsökkentési segély, a korpótlék, a családi pótlék ha bármilyen panaszos formában is, de megvan s amíg megvan, a szeparáció gondolatával nem barátkozunk. Megszoktuk az államsegélyeket különböző formában s teljesen elképzelhetetlen a helyzet, amikor mindez majd hiányzik teljesen. Én *remélem*, hogy az 1848:XX. t.-c. mértéke szerint megközelítőleg legalább méltányos egyszersmindenkori kielégítetést kap e szeparáció előtt református egyházunk, azonban e reménységemet nem értékelem valami sokra magam sem. Teljes lelkekkel a püspöki jelentésben említett „fenntartási alap” gondolatát ajánlom mint „*legsürgősebb teendőt*” a megvalósításra az alábbiakban.

Míg ez, — a mi szeretett püspökünk elgondolása, — a megvalósulás stádiumába lép, mint egyetemes egyházfenntartási alap, kerületi gyűlések, konventi tárgyalások és zsinati kodifikálás után az egész nagy gépezet megindul, ha még akkor is adja gróf Klebelsberg, az utolsó korpótléket kapom én is, de tán Ő is. De meg ez egyetemes alap fundusról szót szaporítani most úgy sem akarok. Én a tiszántúli egyházkerület jövőjét szeretném a magam módján biztosítani a benne levő gyülekezetekkel egyben.

A tiszántúli egyházkerületben „*ithon*” van ez időszerint 340 gyülekezet. (E körül, a szám talán nem pontos egészen?) 340 gyülekezet a tiszántúli egyházkerület számára teremthet minden nagyobb erőfeszítés nélkül tíz esztendő alatt egy takarékos és nem agyonadminisztrált következetességgel olyan alapot, amelynek tíz év után már nagy hasznát látnánk. (Már itt kimondom azt a reménységemet: tíz év múlva már talán „*kis szegénységünket*” nem a mai drága házikezelés kezeli?) Minden egyházközség minden évben az egyházmegyei pénztárnok által levonatván (*sajnosan* tapasztaljuk: ez a biztos út!), félévénként e célra befizet, ha 500 lelkes gyülekezet 25—25 pengőt, amely összeg lélekszám után, az illető gyülekezet helyzete méltányos megítélésével emelkednék oly módon, hogy ez a gyülekezetként fizetendő évi összeg Debrecen és Hódmezővásárhelynél sem lenne magasabb az évi 400 pengő összegnél, lévén a nagyobb gyülekezeteknek is épen elég gondjuk. Ezen összegek tíz évig tőkésítetnek a kamatos kamataikkal. Tíz év elmúltával az addig gyűlt tőke kamatjának $\frac{2}{3}$ része volna évenként az egyházmegye abc sorrendjében mindig más egyházmegye 2 egyházközségének kiadandó, már amelyeket az illetékes egyházmegye közgyűlése a maga kebeléből a legérdemesebbeknek és legnehezebb helyzetben levőknek talál.

Tíz éven belül én bizonyosra veszem, hogy „*hazajön*” még a többi gyülekezetünk is oláh és cselák babyloni fogságából. Azoknak a sebeire is *nekünk* kell készen tartani a gyógyító szeretet olaját és testvéri alamizsnáit! A tiszántúli kerületnek nagyon sok megtépett gyermeke: gyülekezete jön haza, akinek nemcsak csók, de kenyér is kell!

Azután egy másik „*sürgős teendő*” ezzel kapcsolatban: református napok! Atyámfiak! Bethesda vize még mindig áll!? Nem látjátok, hogy a pápista tömegmozdító katolikus napok nyomán nagy tömegmozdulások vannak? Hol vannak a mi református napjaink? Itt-ott efélék ha vannak, mindenütt nagy eredmények járnak a nyomában. Rendezzük már meg ezeket **mindenütt!** Csereprédikálások, vallásos estélyek, templomi hangversenyek a hely, alkalmak és lehetőségek szerint. És mindenütt leányaink, lelkészeink, vegyék kezükbe a tányért (Krisztus **maga** állt a persely átellenébe!) és tegyék az öskeresztyéni hagyományt: az adakozást az istenitisztelet *fontos* részévé újra. Határoztassék el, hogy minden ilyen alkalmatosságnál a tiszta jövedelem fele ez alapé. Beiktatások, templom- és egyéb szentelések, püspöki kiszállások, bankettek stb. óh, hogy lehetnek így drága alkalmak az erősödésnek! Tehetős világi uraink tanácsbírói és egyéb tisztségükbe installáltván, emlékül ez alapra adnának! Tiszteleti és napidíjak, akik nincsenek arra olyan nagyon rászorulva, azok részéről megértőn átengedtetnének ez alap javára.

Hozzávetőleges becslés szerint évi 50.000 pengő körüli összeg jönne ki a gyülekezetenkénti hozzájárulásból. Tíz év alatt ez kamatjaival és a más egyéb adományokkal együtt, hogy milyen kapitalis lenne, azt én most nem is számolom. Tudom, hogy terhes volna ezt sok helyütt előteremteni. De tessék a református napokat, vallásos estélyeket működésbe beállítani, ha másként nem, e réven bejön az a kis költség. *És igen!* Tessék a legtakarékosabb számítással a sok egyházmegyei és kerületi s más közegyházi terheket revideálni. A református egyházban számoljunk le egyszersmindenkorra a nagy adminisztráció, sok rubrika, jegyzőkönyv és kimutatás millióival. Egyházam a maga nyomorúságos és elvetett állapotában 263 pengőt tartozik az évre fizetni. (700 lélek!) Ez így nem mehet. Ennek az összegnek a $\frac{3}{4}$ része jegyzőkönyvre és egyéb efélére megy. Ezt újra és újra meg kell rostálni. És amiből lehet, abból faragjunk le könnyörtelenül és ha másként nem lehet, így szerezzünk alkalmat és lehetőséget ez elodázhatatlan tökékezéshez.

Nap mint nap jönnek alázatos, hosszú, vége láthatatlan seregek az összedőlt templom, az új iskola, vagy a parókia megépítésére gyűjtők innen és onnan. A miniszter nem ad, vagy morzsát ad gazdag asztaláról nekik. Mondjátok, mi lesz velük majd pár év múlva? Az elnémult harangok siri csöndje nem markolt még a lelkünkbe soha? És örökké járunk koldulni gögös fukar kéz alamizsnájáért az ékes kapukra? Nem jó volna már egyszer az önségítés „nyakas kálvinistákhoz” inkább illő útjára lépve az intézményes gyülekezeti adakozást és az áldozat lelkét belevinni a *született* reformátusok soraiba?

Én tudom azt, hogy minden kezdet nehéz. Különösen itt, e ponton, ahol egy állandóan tartó teherről van szó. Azonban gondoljuk el, hogy e gondolat szívünkön tartásával a tiszántúli refor-

mátus egyházkerület a belátható jövőben egy olyan nagy erőforrást nyerne, amelyre bizton számíthatna mindenkor! Gondoljuk el, hogyha még terhes volna is az önadóztatás e formája, de olyan áldozatos takarékossgot cselekednénk, amelynek áldásaiban részesülne idővel minden reászorult gyülekezet.

Nagyon kérek mindenkit: gondolja meg az esztendőök általútján e sorokat és szóljon hozzá mihamarább, hátha még a jövő év folyamán valóság is lehetne belőle.

1928. év végén.

Krónikás.

A nyolcosztályú elemi iskola.

(Folytatás és vége.)

Az Egyetemes Konvent 1928. évi jegyzőkönyvének 250. számában népiskoláink elmúlt tanévéről közétett statisztikája szerint a református egyház 140,678 tankötelese közül az elemi iskola 6-ik osztályát eredményesen elvégezte 7720 növendék, vagyis a tankötelesek $5\frac{1}{2}\%$ -a. Pedig közismert tény, hogy a református iskolák ezen a téren vezetnek. Népünk több évtizedes gyakorlat alapján megszokta már, hogy a 12 éves életkort, mint a konfirmáció törvényes idejét, egyúttal az iskolai tanítás korhatárának minősítse. Más jellegű iskolákban a 6-ik osztályt végzett növendékek arányszáma bizonyosan kedvezőtlenebb.

Valahogy olyanformán van, mintha népünk az 5—6. osztályt valami ráadászerű, felesleges tanításnak tartaná. Hiszen a gyermek a négy alsó osztályban elsajátítja a legszükségesebb alapismereteket. Megtanul — úgy, ahogy — olvasni, írni, számolni. Kap egy kis ízelítőt a bibliai történetekből, valami halvány fogalmat a hazai földrajzból. Képesítést nyer a gimnáziumba, vagy a polgári iskolába való felvételre. És az neki elég is. Az 5-ik és 6-ik osztályt, mely a mai elég szerencsétlen tantervi beosztás szerint tényleg agyon van zsúfolva a gyermek korlátolt (értelmi) színvonalát meghaladó stílusban megírt tankönyvekbe tömörített tananyaggal, már sem a gyermek nem szívesen végzi, sem a szülő nem szívesen végezteti gyermekével. Nem is látja különleges célját, hiszen a 6 elemi osztály elvégzése semmivel sem kvalifikál többre és semmivel sem biztosít több jogot, mint a 4 osztály elvégzése.

Itt kell keresni a valószínűleg itt lehet megtalálni annak az indokát, hogy míg a 4 alsó osztály eléggé népes, már az 5. és 6. osztály teljesen elnéptelenedik.

Nos! ha ilyen körülmények között semmi más nem történik, mint hogy ezután 6 osztályú heiyett 8 osztályú lesz az elemi iskola, nem kell hozzá különleges jóslási tehetség: előre meg lehet állapítani, hogy az elemi iskola 7. és 8. osztálya néptelen, életképtelen, sorvatag intézmény lesz.

A V. K. Miniszter úr, akiről objektív állásponton el kell ismerni, hogy a kiválóbb tanügyi problémák iránt olyan sok érzékkel és annyi hozzáértéssel rendelkezik, mint elődei közül, — talán a

nagy Trefort kivételével — egyik sem, néhány év előtt, a tanyai iskolák ügyének parlamenti tárgyalása során azt a kijelentést tette, hogy nem sokára jönni fog egy olyan törvényjavaslattal, mely a népiskolai oktatás radikális fejlesztését a polgári iskolai oktatás beolvasztásával fogja megoldani.

A lapok szűkszavú híradásai nyomán nem áll módunkban a Kultuszminiszter úr reformtervezetét részleteiben is ismernünk. De ha a fenti kijelentése arra vonatkozik, hogy ő tanügyi reformtervezetét a nemzeti közoktatás egész komplexumára kívánja kiterjeszteni és a ma egymástól elszigetelten álló különféle iskolatípusok között bizonyos harmónikus egységet kíván megteremteni, akkor reformtervezetét mindenesetre szívesen üdvözljük. Hiszen az összes iskolatípusok végre is egyetlen hatalmas szervezetnek, a nemzeti közoktatásnak a részei. És ennek a nagy organizmusnak minden része végeredményében ugyanazt a célt: nemzeti kultúránk fejlődését célozza. Ezt a célt sikeresen elérni csakis úgy lehet, ha a különféle iskolatípusok nem egymástól harmónikusan izolálva, hanem egymást támogatva, kiegészítve, a közöttük levő fokozati különbségeket nem megrázó zökkenéssel, hanem síma átmenettel áthidalva, teljesítik nemzeti kultúrfeladatukat.

Mai iskolai berendezettségünk semmiképp sem mondható szerencsésnek. A különféle iskolafajták egymástól annyira el vannak szigetelve, hogy közöttük semmiféle kontaktus nincs. Önmagában mindenik egy-egy zárt egységet alkot. Egyik a másik iránt semmiféle összetartozandóságot nem érez. Sőt valójában bizonyos féltékeny zárkózottság, idegenkedés tapasztalható közöttük. Az elemi iskolával sem a polgári iskola, sem a gimnázium, vagy reálisiskola nem érez semmi közösségi kapcsolatot. Mintha mindenik más és egymástól elütő cél szegálatában állana. Pedig hiszen a cél közös és végeredményében ugyanaz. És ezt a közös célt sokszorta és eredményesebben lehetne munkálni, ha a különféle iskolatípusok az egymást kiegészítő kapcsolat révén, egymással szoros kapcsolatban állanának.

Ha tehát a Kultuszminiszter úr a 8 osztályos népiskola megteremtésével a népiskola és a mai középiskolák közötti természetes kapcsolódást akarja megvalósítani, úgy reformtervezetét helytállónak kell minősítenünk.

Ámde a 8 osztályú népiskolának bizonyos kvalifikációt is kell nyújtania. Ez a kvalifikáció legyen negatív és pozitív irányú annyiban, hogy annak sikeres elvégzése nélkül idővel ne mehessen senki ipari, vagy kereskedelmi pályára, ne gyakorolhasson bizonyos értelmi censust nem nélkülözhető jogokat, így ne lehessen országgyűlési, vagy vármegyei képviselő, községi előljáró, a községi képviselőtestületnek, iskolaszéknek, presbiteriumnak tagja. Pozitív irányú pedig annyiban, hogy a népiskola 8 osztályának sikeres elvégzése egyenértékű legyen a polgári-, reál-, vagy gimnázium 4 alsó osztályának sikeres elvégzésével. Azt jelentené ez, hogy a népiskola 8 osztályának eredményes elvégzése után, — esetleg valamely kisebb fokozatú

különbözeti vizsgával, — bárki is átléphetne a középiskolák felső tagozatába.

Ily módon a népiskola sikeresen tehermentesítene a középiskolák alsó tagozatát. Középiskolák fenntartása ma azért súlyos terhe akár az államnak, akár más közületeknek, mert azoknak alsó osztályai rendszerint túlnépesek. Sok helyen 1—2 párhuzamos osztályt kell osztályonként fenntartani, hogy a jentkező alsóbb osztályú tanulókat befogadhassa.

Ha a népiskola 8 osztálya egyenértékű lehetne a középiskolák 4 alsó osztályával, akkor megszűnne a középiskolák alsó tagozatának abnormális előzőnlése.

Másoldalról a tanítató szülek részére is nagy megtakarítást jelentene, ha középiskolába szánt tanuló gyermekeiket nem kellene 4 éven át házonkívül, szinte elviselhetetlen terhek között taníttatniok. Sőt nevelésügyi szempontból is felette jelentős tényező volna, hogy a gyermek a külső jó és rossz impressiók iránti, legfogékonyabb életkorban nem nélkülözné a szülei éber, gondozó figyelmet.

Egyelőre még — a dolog természete szerint — nem tudhatjuk, hogy a Kultuszminiszter úr miféle intézkedéseket szándékozik tenni, a 8 osztályú népiskolai tankötelezettség biztosítása tekintetében. Nem tartanánk azonban szerencsés megoldásnak, ha az iskolalátogatás kényszere abban a formában terjesztetnék ki a népiskola mind a 8 osztályára, amelyben az a mostani 6 osztályra nézve fennáll. Mindannyian tudjuk, hogy az egész tanéven át tartó mindennapi tanítás kényszere ma is nehezen, — jobban mondva — csak hiányosan vihető keresztül. Előre látható, hogy még nehezebb és még hiányosabb lesz a 7-ik és 8-ik osztályra nézve az egész tanéven át tartó mindennapos iskoláztatási kényszer. Ugyanazért célravezetőbbnek látnánk, ha a népiskola 5—8 osztályaira nézve az iskolai tankötelezettség részben fakultatívvá tétetnék oly módon, hogy a tankötelesek egy részének indokolt esetekben mód adatnék arra, hogy ne az egész tanéven át, hanem annap csupán egy részében, például november 1-től március 31-ig legyenek kötelesek a mindennapos iskolát látogatni. Ily módon a népiskola ú. n. felsőbb tagozata két részre válnék. Az egyik rész az egész tanéven keresztül tanulna, a másik rész csak a téli hónapok idején járna minden nap az iskolába. A teljes tanfolyamokat végeztettek természetesen teljes kvalifikációt szereznének, míg a pusztán téli iskolákat végeztettek részére eféle kvalifikációk nem volnának biztosítva. Ezt a megoldási módot magyar népünk specifikus viszonyai bőségesen indokolják. A mi országunk agrárfoglalkozású ország. Túlnyomólag földmivelőkből álló lakossága nyáron tulontúl, télen ellenben alig van munkával elfoglalva. A nyári hónapok alatt egyenesen rá van utalva serdülő gyermekei segítségére. Nem a nehéz testi munkára alkalmazza őket, hanem főképen a jószág őrzésére és gondozására, amihez nagyobb testi erő nem szükséges. Ha erre idegen embert fogadna, vagy a saját munkáját fordítaná, az tekintélyes kárával járna. A nyári hónapok alatt tehát főként a sze-

gényebb sorsú szülok nem tudják növendékgyermekeiket nélkülözni. Télen ellenben, mikor a külső gazdasági munka szünetel, könnyű szerrel el vannak gyermekeik gazdasági segítsége nélkül is. Ezt a körülményt az iskoláztatási kényszer módozatainak megállapításánál figyelmen kívül hagyni nem lehet.

A népiskola intenzív fejlődésével szükség-szerű kapcsolatban áll a tanítóképzés intenzív reformja is. A mai tanítóképzés, bár a multhoz képest jelentékeny fejlődést mutat, még mindig nem teljes. Távol legyen minden megbántási, vagy sértési szándék, megállapítható, hogy csak másodrendű intelligenciát nevel. Ez pedig sem a nemzeti kultúrfejlődés, országos jelentőségű nagy érdeke, sem a falu intelligenciájának szellemi egyenrangúsága szempontjából nem kívánatos. Tanítóink maguk is belátják, sőt a III. egyetemes tanügyi kongresszuson már egyenesen követelték is, hogy a tanítóképzés főiskolai színvonalon álló legyen.

Hogy a népiskola 8 osztályúvá leendő átszervezése nagyon jelentékeny kiadási többlettel jár, azt vitatni sem lehet. A kiadási szaporulat részben dologi, részben személyi kiadás lesz. Meglevő népiskoláink a 6 osztályú iskolák ellátására vannak berendezve. Még legújabb iskolaépületeink is csupán 6 osztály befogadására épültek. A 8 osztályos népiskolák részére új tantermek, új tanítói lakások, új bútorzat, új tanszerek és taneszközök válnak szükségessé. A személyi kiadások is a tanítói létszám jelentékeny megszorodása következtében tetemesen megnagyobbodnak. Nem lehet indifferens, hogy a megnövekedő iskolai terheket ki, vagy kik fogják viselni?

Református gyülekezeteinknél már most is nagy és jogos az elkeseredés amiatt, hogy különösebben a legújabb időkben az egyre szaporodó iskolai terheket a kultuskormány aránytalanul nagymértékben háritotta át az iskolafenntartó egyházakra. A tanítói alapfizetések helyi járandóságának önkényes megállapítása, a nyugdíjjárulékok sokszorosan felemelt illetékei stb. stb. mind olyan újabb nagy terhek, amelyekkel gyülekezeteink máris csaknem az anyagi összeomlás szélére jutottak. Gyülekezeteink csaknem országos általánosságban összes bevételi lehetőségeik túlnyomó részét (65—70%) már most is iskoláik fenntartására fordítják.

Ezt a kiadást még jobban fokozni nem lehet. A 8 osztályú népiskolák súlyos terheit református gyülekezeteink semmi esetre sem vállalhatják. Az 1868. évi 38. t.-c. 23. §-ának rendelkezése szerint azokban a községekben, melyekben a hitfelekezetek nem tarthatnak fenn a törvény rendelkezéseinek megfelelő népiskolát, a község köteles a szükséges népoktatási tanintézetekről gondoskodni, amelyeknek fenntartásához az 1868. évi 38. t.-c. 36. §-a szerint a községi tagok és birtokosok csak annyiban kötelesek hozzájárulni, amennyiben az az összeg, amellyel saját hitfelekezeti iskolájuk fenntartásához pénzben, vagy terményekben hozzájárulnak, egyenes adóik 5%-át nem meríti ki.

Református gyülekezeteink túlnyomó részében a kivetett egyházi és iskolai együttes adó meghaladja az állami egyenes adók 25—30%-át, me-

lyeknek nagyobb része a meglevő hitfelekezeti iskolák fenntartására szolgál. Kétségen kívül áll tehát, hogy a református egyháztagok és birtokosok már a most meglevő felekezeti iskoláink fenntartásához is nagyobb összeggel járulnak, mint amennyit állami egyenes adók 5%-a képvisel. Ennélfogva a törvény rendelkezései szerint az újabb, akár a község, akár az állam által létesítendő iskolák fenntartási költségeire továbbmenőleg meg nem adóztathatók.

Mindezekből az következik, hogy a tervezett népiskolafejlesztés költségei református gyülekezeteink tagjaira sem mint egyháztagokra, sem mint a polgári községek adófizető tagjaira semmi címen át nem háríthatók.

Ennélfogva a népiskolák 8 osztályúvá fejlesztésének összes személyi és dologi kiadásai tisztán és kizárólag az állam által lesznek fedezendőek.

Nem vagyunk abban a helyzetben, hogy meg tudnánk állapítani, hogy a magyar állam pénzügyi helyzete a tervbevett népiskolafejlesztés terheit el fogja-e bírni, mi csupán azt érezzük, hogy egyháztagjaink teherbíróképességének ismeretében tiltakoznunk kell minden olyan kísérlet ellen, amely máris alig elviselhető iskolai terheinket még jobban fokozhatná.

Makláró Károly.

Az egyházkerületi közgyűlés határozata a dr. Hegedűs Loránt „keresztjajavaslatára” tárgyában.

453. szám.

A középszabolcsi és beregi egyházmegyék (67. ill. 134—1928. kgy. sz. határozataikkal), az előbbi több egyházközség presbiteriumának megnyilatkozása, az utóbbi az egyházmegyei lelkész-értekezlet határozata alapján föltétlenül helytelenítik a dr. Hegedűs Loránt ny. pénzügyminiszter, zsinati póttagnak az Országos Zsinat elé terjesztett amaz indítványát, „hogy hitelveinknek megfelelően azon presbiteriumok, amelyek ezt kívánják, jelenlegi s ezután építendő templomainkon a bethlehem-i csillag mellett Jézus keresztjét egyházi jelvényül használhassák.”

Az esperesi értekezlet határozati javaslata:

„Noha az Országos Zsinat első ülészaka jegyzőkönyvének 233. pontjából világosan megállapítható, hogy a Zsinat ezen indítványt *nem* tette le az egyházközségek presbiteriumaihoz, hanem a liturgiaügyi bizottság jelentésének egyéb pontjaival együtt magához a liturgiaügyi bizottsághoz utalta vissza: közgyűlésünk tudomással bír arról, hogy e javaslattal a Zsinat első ülészaka óta tartott egyházmegyei és egyházkerületi közgyűlések nagyrésztükben országszerte de factó foglalkoztak s vonatkozó határozataikat a Zsinathoz fölterjesztették. Részint erre a körülményre tekintettel, részint megannálfogva, mert a fölvetett kérdésre a felelet egyáltalán nem nehéz és semmi hosszabb előkészítést és érlelést nem igényel közgyűlésünk e kérdésben a maga részéről is már most megnyilatkozni óhajt. Amidőn tehát a középszabolcsi és

beregi egyházmegyék véleményét a Zsinatra fölterjeszti, a maga részéről kijelenti közgyűlésünk, hogy ez egyszerű, tehát crucifixus nélküli keresztjelvény symbolikus templomi alkalmazását elvont általánosságban maga sem tartja ugyan református hitelveinkkel ellenkezőnek (mert ha az beleütköznek hitelveinkbe, úgy többi, megszokott és kedves ősi biblikus jelvényeink alkalmazása is ugyanezen ítélet alá esnék) s nemcsak nem szégyenli a a Krisztus keresztjét, de sőt Pál apostollal együtt (Gal. 6:14.) dicsekszik is abban. Mindazáltal, minthogy magyar református egyházunk négyezredes multjában a kereszt jelvényének, vagy jelének templomi, általában liturgikus alkalmazása teljesen ismeretlen; minthogy ez egyébként igen magasztos jelvényhez és jelhez a magyar református történelmi köztudatban nem is annyira az egyedülvaló golgothai Áldozatnak minden keresztényeket egyesítő képe kapcsolódik, hanem sokkal inkább a keresztényeket egymástól elválasztó felekezetieskedés megannyi szomorú emléke tapad; minthogy végül a jelenlegi felekezeti közti helyzet Magyarországon e szomorú emlék maradéktalan elosztatására végképen nem alkalmas: közgyűlésünk a dr. Hegedűs Loránt indítványát, az ő bizonyoságtévő református keresztény személyisége iránti legteljesebb tisztelete mellett sem helyeselheti és kéri az Országos Zsinatot, hogy azt, a lelkek megnyugtatása végett, napirendjéről végképen levenni méltóztassék.”

Irodalom

Ime, a magvető klméno vetni. *Előadások, prédikációk, bibliamaqyarázatok 1918—1928. Szabó Imre budapest—fasori lelkipásztoról. Budapest, 1928. I—II. kötet.* — A legrokonszenvesebb mai magyar református lelkipásztori portait-k egyike néz ránk ebből a tiszteletet parancsoló 24 éves dupla kötetből. Szokatlan tanultság, különös elmélyedés, üde változatosság a mondanivalókban és minden nagyobb írásművészet nélkül is foglyulejtő előadás azok a vonásai, amelyek legelsősorban megkapnak belőle. A figyelmesebb vizsgálót azután nagyon meglepi az a paradox mód, ahogyan ez a bizonyoságtévésre születt és formáltatott ember az Ige óriás, szentséges objektívitasát képviselni tudja azok előtt, akikhez küldetett — ugyanakkor, amikor igen merészen szubjektív hangot és tárgyalási módot enged meg magának. E ponton érezzük, hogy a próféták tüzéből lobog valami benne; mert tudvalevőleg ezek az emberek voltak — és tudtak lenni — egyszerre a leghatártalabbul szubjektívek és a legrövidebben objektívek. A kötet tíz esztendő nagy kereséseire üti rá a boldog pecsétet: Szabó Imre és az Isten budapesti református nyája csakugyan megtalálták egymást. A kötet nagy tanulmányai közül „a budapesti reformátusság lelki rajza” mintaszerű és úttörő egyházi szociográfia; a „Kálvin és Loyola” rendkívül talpraesett, alkalmazott egyházhistória; „a lelkipásztor önvizsgálata” pedig olyan tükör, amelyet a Ravasz László egy-két hasonló tárgyú írásával együtt,

akinek ez a könyv is dedikálva van — minden lelkipásztornak nagyon sokszor maga elé kellene tartania.

A Szentírás szociális tanításai. *Angolból fordította Ince Gábor, bevezette Szabó Imre. Bp. 1928.* Tizennégy angol methodista bibliatudósnak, élükön Keeble Sámuellel, alapos, komoly, igen nagy részletanyagot igen erős markolással összefoglaló munkája ez a 14 íves könyv, amelynek sikerült lefordítása és önköltségen való kiadása a fordítótól minden elismerést és hálát megérdemlő szolgálat és áldozat. Irodalmi kategóriák szerint csoportosítva tárgyalja rendre az ó- és újszövetségi Szentírás szociális tanításait s ezzel az Isten országának egy olyan oldalára irányítja a figyelmünket, amely mindaddig nemcsak a teológiában, de az igehirdetésben sem érvényesült eléggé, különösen minálunk. Pedig mindennap imádkozzuk: „— — — *mint a mennyben úgy a földön is!*“ Az egész munka tulajdonképpen nem egyéb, mint ennek az egy, mérhetetlen súlyú és horderejű igének az egész Bibliából való tárgyilagos, nyugodt, de hittől és szeretettől átmélyített tudományos igazolása. A Szabó Imre előszava igen tartalmasan és hatásosan vezeti be a magyar református lélekbe és világba ezeket az angol methodista fejtegetéseket, amelyeket hogy egy percre sem érzünk idegenszerűeknek, az egyrészt a kitűnő fordító érdeme, másrészt és főképp pedig annak a természetes következménye, hogy a könyv nem magyar és nem angol, hanem *bibliai* dolgokat, nem református vagy methodista hitcikk, hanem *kijelentett igazságok* tükörében tárgyal. Ezt az általános megállapításunkat és ahhoz kapcsolódó elismerésünket nem csökkenti jelentősen az a körülmény, hogy különösen az újszövetségre vonatkozó fejezetekben gyakran túllentül immanens eschatológiával találkozunk (Isten országa = keresztyén civilizáció, pacifizmus stb.), amely egyoldalúság az angolszász keresztyén lelkülettel a legmélyebben összefügg ugyan, de a kijelentés teljességének és Istenországa végső, nagy transcendentitájának, szerintünk, rovására megy.

A nagyon hasznos és főként egyetlen lelkipásztorra nézve sem nélkülözhető kiadvány első tagja akar lenni egy „*A keresztyénség és a társadalom*“ c. kiadványsorozatnak, amelynek második darabjaul a Trøeltsch híres és hatalmas „*Die Soziallehren der christlichen Kirchen und Gruppen*“ c. művének magyarra átültetését ígéri az agilis fordító. Nagy és szép teljesítmény lesz, ha megbirkózik vele s azt hisszük, a gyümölcse sem marad el, sem reá, sem másokra nézve.

Kálvinista Naptár és a szegedi református egyház évkönyve az 1929. évre. Szerkesztette Bakó László. Harmadik évfolyam. Szeged. Az Egyházi Híradó kiadása. — **Református Árvaházi Naptár az 1929. évre.** Az S. H. S. királtsági református egyházmegye évkönyve. Nyolcadik évfolyam. Szerkesztéi Agoston Sándor. Kiadja a „Magvető“ irat-terjesztése Szabadka. Két igen értékes naptár, mindkettő abból a ma mindjobban elszaporodó magyar református naptár-típusból, amely nemcsak célzerűségi és hasznossági tudnivalókat foglal magá-

ban, mint minden más naptár, nem is pusztán csak szépirodalmi értékek foglalata, mint némely régebbi naptár, hanem becsesnél-becsesebb kortörténeti adatokat is tartalmaz. — A szegedi gyülekezet és a békésbányai egyházmegye új, nagy-szerű lendületeiben e naptár útján is gyönyörködünk; Jugoszláviába zárt református testvéreink fogyhatatlan élniakarásáról — *Krisztushan* élniakarásáról is — újabb szívemelő és megszégyenítő bizonyosságokat kapunk.

Füleki Kovács Mihály: Praeludiumok, Modulatiók és Melodiosus Interludiumok. *Pesti Könyvnyomda Részvénytársaság 1928. Ára: 10 pengő.* Füleki Kovács Mihály, a debreceni Árpádtéri református templom orgonista-kántora, ebben az igen jól sikerült művében boesátja közre templomi használatra írt szerzeményeit. Munkájának kiadására legfőképp vallásos érzése, az orgona iránti rajongó szeretete mellett egyik nagynevű, volt debreceni lelkipásztor, néhai Könyves Tóth Kálmán ösztönzése készítette. Művét — mint előszavában írja — imádságnak tekinti, melynek csak az a célja, hogy Isten dicsőségét szolgálja. — Tanítványa volt az európai hírnevű zenetanárnak, id. Szotyori Nagy Károlynak, aki felismerve kiváló zenei értékét, pártfogásába vette; hogy Szotyori milyen helyesen ítélte, legjobban bizonyítja a szerző ezen műve. Megmutatja, hogy *ma is* lehet egyszerű és könnyű szerzeménnyel jót nyújtani. Műve főekessége az Isten iránti szeretet, bizalom megnyilvánulása, az őszinteség, korrektség, magyarság. A szerzeményekben technikai nehézségek nincsenek, kedvesen dallamosak, így mind nagyobb körben való elterjedést biztosítanak a gyűjteménynek. — A kis interludiumok, illetve praeludiumok emez összeállítására „sok vidéki kántornak igazi öröme szolgáló segédkönyv lesz. bájos dallamuk pedig a nagy gyülekezeteknek igazi lelki épülés“. A valóban értékes munkát kiváló szaktekintélyek ajánlják: Tóth Árpád a Nemzeti Zenede v. szakfelügyelője, Brestyánszky I. okl. zeneszerző, Sugár Viktor kormányfőtanácsos, a Nemzeti Zenede orgonafőtanzakának rendes tanára. — A mű 56 oldalon 20 praeludiumot, 7 modulatiót, 130 melodiosus interludiumot foglal magában. — Szeretettel ajánljuk orgonista-kántoraink figyelmébe az érdeklődést feltétlen megérdemlő könyvecskét. Megrendelhető a szerzőnél: Debrecen, Hadházi u. 17. sz. m. b.

Halottaink

Nagy Samuné Sulyok Margit, nyug. tanítónő, Nagy Samu ajaki lelkész felesége életének 34-ik, boldog házasságának 10-ik évében hat heti súlyos szenvedés után 1928. december 19-én este a debreceni Tisza István Tudomány Egyetemi klinikán elhunyt. Temetése folyó hó 21-én volt a klinika ravatalozó terméből. Hűséges hitves, gyermekeit forrón szerető, családjáért nagy szorgalommal fáradozó s hitbuzgó lélek szállott el az ajaki református paróchiából, gyászhaboritva a szerető, jó férjet és két kedves gyermeket. A fájdalom sötét fellegét

ragyogja át a viszontlátás édes reménye a vérző szívekre hozza el Gileád balzsamát Jézus; az isteni kegyelem adjon az elhunytak csendes pihenést és országában örök életet.

Különfélék

Boldog újévet kívánunk lapunk minden barátjának.

Előfizetési felhívás. A Debreceni Protestáns Lap az újévvel a negyvenkilencedik év-folyamba lép. Hosszú idő óta fennállása bizonyítja, hogy szükség van rá. Ezért dolgozunk érte, hogy tovább fennmaradjon. Tisztelettel kérjük híveinket, hogy az előfizetési pénzt mielőbb beküldeni szíveskedjenek. Postatakarékpénztári csekklapot mellékelünk.

Az egyetemi ifjúság karácsonyi segélye. Valamikor a régi jó időkben a Kollégium gazdag volt ösztöndíjalapítványokban és ifjúsága tandíj-fizetés nélkül, ingyen bennlakáson, harminc-negyven forintos ösztöndíjakkal csak elégedett. Most azonban elapadt az alapítványok tőkéje és a Szondy—Kenessey, a Klobusitzky—Pallay, Szabó—Bethlen meg egyéb kegyes alapítványok alumnusainak bizony a maguk pénzén kell táplálkozni. Még a Szilágyi Mihály intézetében is fizetni kell. A tanuló ifjúság nagy nyomorúságát meglátta Debrecen város és évente tizenhetezer pengőt fordít tanulók segítésére. Most karácsony előtt 3400 pengőt osztottak ki egyetemi ifjak közt városi segélyből. A Baltazár-amerikai alapítványból meg 3200 pengő volt az ezen felévi kiosztás. A kultusz-miniszter is segítségül jött az idén. Előbb tízezer pengőt, bocsátott rendelkezésre, azután huszonegyszázat. Az utóbbiból hatezer a Tisza István internátusban, háromezer a Mansz. internátusban lakóknak jutott. Ebből hát a mi kollégiumi ifjúságunk kisebb mértékkel részesedhetett. De a kisebb segítség is jobb, mint a semmilyen. Az isten áldja meg mindazokat, akiknek jóságja az ifjak segítését lehetővé tette.

A debreceni Kálvinisták Templomegyesületének a szegények részére rendezett karácsonyi ünnepélye december hó 22-én, délután 2 órakor folyt le a Kollégium dísztermében. Az iskolás gyermekek karácsonyi éneke után dr. Baltazár Dezső püspök tartott beszédet. Baltazár Dezső püspök nagy hatású beszéde után egyik iskolás leányka köszönte meg a Templomegyesület jóságát. Kiosztásra került közadakozásból és dr. Baltazár Dezső püspök 1000 pengős adományából 150 pár új cipő, 150 darab új fiú- és leánykaing, 402 csomag cukor, 300 pár harisnya, 300 darab zsebkendő, 800 darab szappan, 800 darab fehér kenyér, 150 kilogramm szalonna, igen sok használt ruha és cipő, 200 darab 5 kilogramm lisztet

tartalmazó csomag, melyet a nagyobb szegény családok között osztottak szét. (Jakab 1., 27.).

A Homokkerti Református Olvasó Kör karácsonyfa-ünnepélyt rendezett december hó 23-án, mely alkalommal cipőket és ruhákat osztottak ki és szeretetvendégségben részesítették a szegény gyermekeket. Ünnepi beszédet tartott dr. Erdős Károly lelkész-képző-intézeti igazgató.

Az Ispótytemplomban vallásos ünnepély volt december hó 23-án, délután 5 órakor. Bibliát magyarázott Uray Sándor lelkész.

A debreceni iparostanonc-iskola 954. sz. Török Bálint cserkészcsapatának zászlóavatási ünnepélye december hó 23-án ment végbe. A zászlót megáldották Mezey Béla református vallás-tanár-lelkész és Labossa Lajos ev. h.-lelkész.

Baja Mihályt, a debreceni költő-papot, a Kossuth uccai egyházzrész lelkészét kedves karácsonyi ajándékban részesítették hívei december hó 23-án. Hat tagból álló küldöttség kereste fel Baja Mihályt és átadott részére hívei szeretete jeléül egy nehéz selyemből készült palástot és főveget. Az egyházzrész szeretetteljes jókívánatát és háláját báró Györffy Irénke tolmácsolta, melyet Baja Mihály meghatva köszönt meg. A gyönyörű palást és főveg Szántó József hódmezővásárhelyi szabómester remeke.

Bárádon a belmissziói bizottság karácsony szombatján szeretetvendégséget rendezett, Szabó József lelkész vezetése alatt. A bizottság 80 családban 302 szegénynek a következő adományokat osztotta ki: Hat mázsa búzából süített 150 kenyéret 167 P, 170 kg. lisztet 70 P, 3 mázsa krumpelit 30 P, főzelelkeféléket 30 P, szalonnát 40 kg.-ot 102 P, sőt 20 kg.-ot 8 P, népszerű olvasmányokat 25 P, alsóruhát 54 P, gyermekruhát 124 P 20 f, egyéb ruhaneműt 51 P 14 f, tankönyveket, taneszközöket évközben 107 P értékben, összesen 714 P 34 f. értékű adományt osztott ki a bizottság.

A Debreceni Bethlen Gábor Kör szépen sikerült vallásos ünnepélyt rendezett december hó 26-án, délután 5 órakor a Kistemplomban, gazdag műsorral. Predikált Soós Béla főgimn. tanár.

Az Árpád-téri református templomban vallásos délután volt december hó 23-án. Előimát mondott Módis László s.-lelkész, predikált Magyar Bertalan s.-lelkész, gyermek énekkar énekelt Pásztor Lajos tanító vezetésével. Orgonaszólót adott elő F. Kovács Mihály. Énekelt Kovács Kálmán tanító.

A Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetség 1929 február 2—4 napjain rendezi országos téli nagygyűlését Budapesten.

Magyarországon a Brit és Külföldi Biblia Társulat 1928. évben több, mint 80,000 bibliát adott el.

A Keresztyén Ifjúsági Egyesületek Szövetsége mindazok részére, akik a református és evangélikus egyház területén, vagy önálló formában ifjúsági munkát akarnak végezni, március 3—9. napjain ifjúsági vezető képzőtanfolyamot rendez.

KUN JÓZSEF késműves és műköszörűs Debrecen, Széchenyi-utca 1. sz.

Karácsonyfa-ünnepély Turistvándiban. Egyszerűségében is meghatározó és lélekemelő ünnepély színhelye volt a turistvándi református egyház iskolája Karácsony előestjén. Az egyház belmissziói bizottsága önkéntes adományokból díszes és gazdagon megrakott karácsonyfát állított az iskola növendékei részére. A feldíszített teremben a gyermekek karácsonyi éneke nyitotta meg a krisztusi szeretet fényétől beragyogott szent estét, mely után Némedy István segédlelkész imája és evangélium olvasása következett majd hat — különböző osztálybeli — gyermek szavalt alkalmi verseket. Sipos József esperes-lelkész ünnepi beszéde után következett az ajándékok kiosztása. Összesen 20 gyermek kapott meleg téli ruhát, míg az ezt követő szeretetvendégségek során 115 csillogószemű, boldog örömmel telt fiú és leány részesült az ünnepi kalács, édes sütemények, cukorkák és gyümölcsök áldásaiban. Ezek nevében Mórucz László VI. oszt. tanuló mondott köszönetet a vezetőségnek a kedves lelki és testi ajándékokért. Köszönet az áldozatrakész szerető szíveknek, hála és dicsőség az örökkévaló szeretet Istenének, hogy a mai sivár és nyomorúságteljes világban ilyen életadó meleg sugár áradhatott a betlehemi jászolbölcsőtől a kicsiny falu népének lelkébe!

A sárospataki főiskolai kórus december hó 16-án jól sikerült hangversenyt rendezett a vegyeskar és zenekar közreműködésével. Előadást tartott a hangverseny keretében dr. Gulyás József főgimnáziumi tanár a debreceni és pataki régi diáköltözetről.

A nyírbátori református egyház Vargha Károly besenyői lelkészt választotta meg lelképásztórául, Szabó Lajos tb. esperes utódául.

Az újfehértói református egyház az adventi időben minden szerdán este vallásos ünnepélyt rendezett. Vendégszónokok voltak Uray Sándor, Nagy István, dr. Erdős Károly.

A Mórken a templomba Fitos Ferencné, vállaji gyógyszerész felesége, az adventi napokban bevezette a villanyvilágítást, Szabó Géza cementgyáros pedig az iskolába vezette be.

Muraközy Gyula kecskeméti lelkész, hosszú amerikai utjáról december hó 20-án hazaérkezett.

A kecskeméti egyház presbiteriuma kimondta, hogy teljes érvényben fenn óhajtja tartani továbbra is azt a régi egyházi törvényeken alapuló gyakorlatot, hogy bűnbánati héten az egyház házasságkötésre áldást nem ad.

Az elszakított komáromi református egyház „Kis Tükör” címmel gyülekezeti lapot indított meg, melyet Galambos Zoltán komáromi lelkész szerkeszt.

A hajdúszoboszlói református egyház a szegény és árva gyermekek részére december hó 24-én karácsonyfa-ünnepélyt rendezett.

Az apai gyülekezetben minden második hét csütörtökén vallásos délután lesz Virágvasárnapig.

A pápai református énekkar a gyülekezet orgonáját 430 pengős költséggel teljesen átjavította.

A budapesti Lórántffy Zsuzsánna Egyesület Budapesten VIII. József körút 59—61. sz. III. 17. alatt nőiruhakészítő tanfolyamot tart fenn, melyre bárki beiratkozhatik s ahol a szabászati rajz és gyakorlati modelkészítésből s a nőiruhakészítéssel járó egyéb ismeretekből teljes kiképzést nyújtanak nemcsak műkedvelőknek, hanem ipari képzés szerzése céljából is. Olvasóink szíves figyelmébe és meleg pártfogásába ajánljuk ezen intézetet annál is inkább, mert egyrészt annak tiszta jövedelme protestáns jótékonycélokat szolgál, másrészt pedig, mert a nőiruhakészítés elsajátításával igen jelentékeny megtakarításokat érhetünk el. De különösen hűzgapótló ez az intézmény azért is, hogy az ipari képzés nélkül dolgozó varrónők a képzés megszerzéséhez szükséges kiképzésben részesülhessenek. Tudni kell ugyanis, hogy az ipartörvény a nőiruhakészítést képzéshez kötött iparnak minősítette s így azok, akik ipari képzés nélkül vállalnak munkát, mint kontárok szigorú büntetés alá esnek. Különösen újabban a kereskedelemügyi miniszterium nagy súlyt helyez arra, hogy a képzéshez kötött iparágakat a kontároktól megszabadítsa s így mindenkinek, aki a nőiszabósággal hivatásszerűen kíván foglalkozni, érdeke, hogy az ipari képzést megszerezze. Azok akik a tanfolyamot elvégzik, az iparoktatási főigazgató által látogatott látogatási bizonyítványt kapnak. Az egyesület a fenti helyiségben divatszalon is tart fenn, ahol mindennemű angol, francia s gyermekruhakészítést vállal, a legegyszerűbbtől a legdiszesebb kivitelig s igen mérsékelt árakon. Részletesebb felvilágosítást a tanfolyam igazgatója válaszbeli beküldése esetén levélben is szívesen nyújt.

Teeuwissen a rádióban. A nem régen eltávozott, Magyarországon evangéliumi szempontból is nagyon áldott munkát végzett Teeuwissen, amerikai lelkész, a volt szibériai hadifoglyok jótévedője itt léte alkalmával a rádióban is beszélt. A rádió igazgatóságához Budapestre több válasz is érkezett előadása után. Egy távirat a következő szöveggel: „Kedves amerikai lelkész úrnak vasárnap délutáni elbeszélése után, könnyes szemmel szívélyes üdvözlését küldi, egy volt szibériai hadifogoly.” Az egyik levél pedig ezt mondja: „Nagytisztelétű Lelkész Úr! Nagy örömmel hallottam a rádióban kedves hangját. Végtelen hálával eltelve Ön iránt a multban és jelenben való jóságos szeretetéért, fogadja tiszteletteljes köszönetem. Kedves szavait szóról szóra megértettem. Ígérem és fogadom, hogy annak szellemében fogok Isten segítségével élni és munkálkodni. Hálás tisztelettel.”

FEST, MOS, TISZTIT KONCZ

kelmefestő, vegytisztító és gőzmosó nagyüzeme
Flóküzletek: Piac-utca 18. (Bikával szemben)
 és Szent-Anna-utca 2. szám alatt.

Péterfia-u. 30.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől

Hivatalos értesítés.

4246—1928. szám.

Körlevél,

a nagytiszteletű esperes urakhoz.

Egyházkerületünknek folyó évi december 4—6. napjain tartott közgyűlésében hozott 490. számú határozatát, tudomásulvétel és további megfelelő eljárás végett alább közlöm.

„Közgyűlésünk elhatározza, hogy:

1. Az önnálló vt. lelkészek számára a jelentési ívek 83—1923. sz. konventi és a 402—1926. sz. egyházk. határozatok értelmében egységes formára szerkesztessenek meg, melyet az előadó a tavaszi egyházk. közgyűlésre beterjeszteni köteles. Ezen ívek az egyházkerület költségén kinyomatva az esperesek útján szétosztatnak, hogy a következő 1929. évi őszi egyházk. közgyűlésre az 1928/29. tanévről szóló jelentések ez ívek szerint adassanak be fegyelmi felelősség terhe mellett.

2. Vallástanító lelkészeink köteleztetnek az egyet. konvent által előirt tankönyvek kizárólagos használatára az 1929/30. tanévtől kezdve, amit 1929. év szeptemberében beadandó jelentésükben igazolni tartoznak. Egyben kiváló tankönyviróinknak segítségére jöven, a tankönyveknek az újabb kiadásokban való tökéletesítése végett kötelesek az illető könyvek gyakorlati értékéről és használhatóságáról (nem az elméleti értékükről, melynek elbírálása illetékes forumok által megtörtént) véleményt mondani és jóakarató tanácsokat előterjeszteni.

3. A felügyelet pontosabb ellátására a felügyelő lelkészek és esperesek utasítatnak. A vallástanító lelkész évi jelentésének végén a felügyelő lelkész személyes meggyőződésből eredő, aláírásával erősített megjegyzéseit tegye meg; az illető esperes pedig az egyházi látogatása alkalmával felvett jegyzőkönyvből vezesse át megjegyzéseit.

4. A hódmezővásárhelyi egyház szigorúan utasítatik a konfirmációnak a 399—1926. sz. egyházk. határozat értelmében való megtartására.

5. Az önálló vallástanító lelkészek rendes lelkési szolgálata tekintetében felhívja egyházak figyelmét az illető 83—1923. sz. konventi határozatra.

Debrecen, 1928. évi december hó 14.

Atyafiságos szeretettel

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A szerkesztésért és kiadásért felelős a laptulajdonos:

Dr. KUN BÉLA.

Postatakarékpénztári csekkszám 143.916.

A vas megyeri (Szabolcs m.) református egyház pályázatot hirdet a megüresedett *második férfi tanítói állásra*. Javadalom: egyház részéről 10 %-os hozzájárulás; a többi államsegély. Természetbeni

2 szobás lakás, mellékhelyiségekkel s kerttel. *Kötelesség*: a beosztás szerinti osztályok vezetése; kántor helyettesítése s belmissziói munkában való segédkezés. A kellően felszerelt okmányok a hirdetmény megjelenésétől számított 10 nap alatt nyújtandók be. Az állás a választás jogerőre emelkedése után azonnal elfoglalandó. Utolsó vasuti állomás; Kemese; u. p. helyben.

Református lelkészi hivatal.

SZÁNTÓ JÓZSEF

papi-, úri- és egyenruhakészítő szabó-cég
Hódmezővásárhely, Fő-tér (saját ház).

Számos elismerőlevél művészi, jó munkáért.
Eremkitüntetések különböző kiállításokról.

Igen tisztelt Szántó Úr!

Gyülekeztem néhány tagja a tegnapi napon, tehát karácsony ünnepének másodnapján azzal a kérelemmel fordult hozzám, engedjem meg, hogy újév első napjára egy új palástal kedveskedhessek nekem, Szerető szívükből fakadt kérésükből eredőleg kérem Szántó urat, hogy a legközelebb Hajdúböszörményben felvett mérték szerint részemre selyemből körpalástot s hozzávaló sapkát készítenek sziveskedjék, úgy, hogy újesztendő első reggelén abban fungálhassak. Említett gyülekezeti tagok úgy gondolták, hogy maguk veszik meg a szükséges selymet, gondolom abban a hiedelemben, hogy így kevesebbe jó, én azonban azzal biztattam őket, hogy amennyiben alkutárgyát úgy sem képezi Szántó úrnál a palástkészítés, semmi hátrány nem fog származni abból, hogy anyagot is Szántó úr ad. Midőn ismétlem az újév első reggeli terminust, szíves tisztelettel vagyok

Biharkeresztesen, 926 dec. 27.

Sarkadi Nagy József,
református lelkész.

Igen tisztelt Uram!

Nagy elfoglaltságom s betegeskedésem miatt csak most vagyok abban az általam nagyon várt szerencsés helyzetben, hogy az Ön által készített palástra vonatkozólag papírra vessem felfogásomat s ezzel Önnek jól megérdemelt örömet szerezzek.

Az Öntől kapott palást, akár a kidolgozást, akár pedig az anyagot nézem, olyan gyönyörű és olyan finom, hogy szépsége és jósága miatt csodálkozó öröm tölti el a gondja-imra bizott gyülekezet még egyszerű tagjainak szívét s lelme két is. Kedves kötelességemnek fogom ismerni mindenkor, amikor tehetem, Szántó urat lelkésztestvéreim szíves figyelmébe ajánlani, hiszen erre a legteljesebb mértékben reá szolgált.

Szíves tisztelettel vagyok:

Biharkeresztes, 1927 február 1-én.

Sarkadi Nagy József,
lelképászter.

Kedves Szántó Úr!

Az általa küldött palást és süvegnek csinosága, szépsége, művészi kivitele nagyon meglepett bennünke s igazán nagyon meg vagyok elégedve. A pénz postán beküldetett.

Kaba, 1926 dec. 13.

Tisztelettel, az ajándékozó Nőgyesület által.

Körödi Gyula, ref. lelkész.

Legcélsebb ajándék lelkész urak részére a palást.

Cégem eddig 5000 palástot szállított s munkáiért a legnagyobb haszon és jutalom az elismerőlevelek voltak. Kérem a Nőgyesületek hasonló ajándékrendeléseit.

Tisztelettel: SZÁNTÓ JÓZSEF, az „ORLE” szabója.

SESZTINA LAJOS

vasnagykereskedése
Debrecen.

Alapította 1819-ben Sesztina János.

✱

Kitűnő fűtőképességű magyar „Perpetuum“-kályhák.
Magyar gyártmányú zománc-edények,
zsír-bödönök, disznóölő-kések, husvágó-gépek.
Telefon 6. és 15—48.

**Magyarország
aranykoszorús mestere.**

Szlezák László

harang- és ércöntőde, harangfelszerelés és
haranglábgyár

Budapest, VI., Frangepán-u. 77. sz.

TELEFON: LIPÓT 913-53.

Az 1900. évi párisi világkiállításon díszoklevéllel,
1921. és 1923. évi vasipari kiállításon arany-
éremmel, az 1925. és 1926. évi kézműipari tár-
laton kormány díszoklevéllel, 1927. és 1928. évi
budapesti, székesfehérvári, szentesi és szombat-
helyi kiállításon nagy aranyéremmel kitüntetve.

Számos egyházi elismerőlevél!
Költségvetéssel díjmentesen szolgál
Előnyös fizetési feltételek!

Debreczeni István

órás-mester
Debrecen, Péterfia-u. 8.

Speciális órák javítása
Mindennemű órák
raktára.

Az 1926. évi debreceni
Iparkiallításán díszoklevéllel, a budapesti
és székesfehérvári orsz. kiállításon arany-
éremmel kitüntetve.

Schuller Sámuel

szobafestő, mázoló és tapétázó mester
Debrecen, Simonffy u. 25. Telefon 806.

Templomfestést vállal.

Költségvetés díjtalan.

Szép és jó munkáért ezüst éremmel kitüntetve.

Ha gondtól akar megszabadulni,

ne vegyen más kedveseinek
ajándékul CSAK ZSOLTÁRT

a közelgő Karácsony ünnepére!

A Tiszántúli református egyház-
kerület könyvnyomda-vállalata
tisztelt vásárló közönségének régi
óhajára, kiadta zsoltár kiadvá-
nyainak legkisebb típusát

**11×8 cméter
nagyságban**

Ezen kiadvány a nyomda-
és könyvkötőipar leg-
szébb remekműve.

Negyvenféle szín és különböző
díszítés teszi változatossá min-
denki számára.

Ara celluloid kötésben, díszes
tokkal 11.— pengő.

Bőrkötésben és préselt díszítés-
sel 14.— pengő.

Könyvkereskedésünkben minden
érdeklődőnek vételkényszer
nélkül bemutatjuk.

Imakönyvek, képeskönyvek, ifjúsági
iratok, emlékkönyvek, levelező-lap
albumok, különböző gyermekjátékok.
Óriási választék és mélyen leszáll-
ított árak karácsonyra díszekből.
Szébbnél szébb levélpapírok. A leg-
kényesebb igényeket is ki tudjuk
elégíteni.

„Méliusz“

könyvkereskedés,
könyvkiadóhivatal,
papír- és írószerkereskedés

DEBRECEN, FERENC JÓZSEF-ÚT 26.

Telefonszám: 270.